

УДК 32:929 Беровић Ђ.(093)

Др Гордана Благојевић, виши научни сарадник
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ САНУ

ГРЧКА ИСТОРИОГРАФИЈА И ПРИВАТНИ АРХИВИ О ЖИВОТУ ПРАВОСЛАВНОГ ПАШЕ ЂОРЂА БЕРОВИЋА, КНЕЗА САМОСА И ПОСЛЕДЊЕГ ОСМАНЛИЈСКОГ ГУВЕРНЕРА КРИТА

АПСТРАКТ: Циљ овог истраживања је да укаже на неке неправилности које се у грчкој историографији појављују у вези са личношћу паше православне вероисповести Ђорђа Беровића, кнеза Самоса и последњег гувернера Крита. Наиме, грчки аутори наводе да је Ђорђе Беровић умро у Венецији и да је тамо сахрањен. Међутим, његов гроб је на православном делу гробља у Дубровнику. Осим тога, у грчкој историографији се појављују и нека неслагања у вези са његовом етничком припадношћу. Овај текст је настао на основу сопствених теренских и архивских истраживања приватног архива породице Паљић у Београду и државног архива Републике Грчке на острву Самосу. У раду су дати и мало познати подаци у вези са пашиним потомцима у Београду и на Криту данас.

Кључне речи: Ђорђе Беровић, паша, Самос, Крит.

У средишту интересовања овог рада налази се Ђорђе Беровић, православни паша, кнез острва Самос и последњи османлијски гу-

вернер острва Крита.¹ Циљ је да се укаже на неправилности које у вези са њим постоје у грчкој историографији. Овој, по много чему занимљивој и значајној историјској личности, у српској науци није посвећено довољно пажње. О њему је снимљена радио драма под називом *Православни паша*, а деведесетих година 20. века објављен је један чланак у популарном часопису.²

Беровић паша

¹ Овај текст је резултат рада на пројекту број 177027: *Мултиетницитет, мултукултурализам, миграције – савремени процеси*, који финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

² Миодраг Петровић, *Православни паша*, радиодрама. Радио Београд драмски програм, 20. 10. 2000. Петар Милановић, Архипелаг Ђорђи Паше, *Политикин Забавник* (22. 07. 1994).

Овај текст је настао на основу сопствених теренских истраживања, података из приватног архива породице Паљић, архивског материјала из грчког државног архива са острва Самос, као и информација из српске штампе. Посебну захвалност дугујемо пашиним праунуцима, госпођи Ани Паљић и господину Марку Паљићу, који су нам љубазно ставили на располагање свој породични архив и помогли при истраживању.³

* * *

Паша православне вероисповести, Ђорђе Беровић или у грчкој варијанти његовог имена *Γεωργιος Βεροβιτς* (Γεώργιος Βέροβιτς) рођен је у Скадру на територији данашње Албаније. У грчком лексикону *Ελεφθερδακис* наводи се да је Беровић био словенског порекла, али да је живео у *Скадру у Албанији*.⁴

Око године његовог рођења постоје неслагања код разних аутора. У часопису *Гота (Gotha)* у издању за 1896. годину стоји да је *prince regnant* (владајући принц) *Georgi Berovitch*, функционер Османског царства рођен у Скадру у Албанији, 29. септембра 1845. године, наименован 1895., а ожењен октобра 1893. године принцем Маријом.⁵ Ова година рођења појављује се касније у изворима на енглеском језику.⁶

У његовој умрлици као и у чланцима у српској штампи поводом његове смрти, као година рођења наводи се 1842.⁷ На његовом надгробном споменику пише да је рођен 13. октобра 1842., а умро 21. октобра 1925. године.

У грчкој историографији, као на пример у књизи Косте И. Птиниса, *Владари Самоса*,⁸ у књизи Јаниса Д. Вакиртзиса *Историја хегемоније на Самосу (1834–1912)*,⁹ и у Великој грчкој енциклопедији

³ Један део резултата овог истраживања представили смо научној јавности у октобру 2011. године у оквиру критолошког конгреса у Ретимну (Крит), као и у чланку објављеном на грчком језику: Gordana Blagojević, Συμβολή στη μελέτη για την προσωπικότητα του Γεωργίου Βέροβιτς ηγεμόνα της Σάμου, *Σαμιακές Μελέτες*, Πνευματικό Ίδρυμα Σάμου "Νικόλαος Δημητρίου". Σάμος 2013. (σσ. 369–377).

⁴ Λεξικό Ελευθερουδάκης, λήμμα *Βέροβιτς*, τόμ. 3, Αθήνα 1928.

⁵ Генеалoшки, дипломатски и статистички годишњак алманах *Гота (Gotha)* на немачком), почео је да излази још 1763. године и временом је постао најцењенија публикација те врсте широм света. Име је добио по немачком граду Гота (покрајина Тирингија), стр. 1278 и 1279.

⁶ Chisholm, Hugh, ed (1911). "Samos". *Encyclopædia Britannica* (11th ed.). Cambridge University Press, pp. 116–117.

⁷ *Политика*, 23. октобар 1925, стр. 6.

⁸ Κώστας Ι. Πτίνης, *Ηγεμόνες της Σάμου*, Σάμος 1986, стр. 113.

⁹ Ιωάννης Δ. Βακιρτζής, *Ιστορία της ηγεμονίας της Σάμου (1834–1912)*, Γενικά αρχεία του κράτους – αρχεία νόμου Σάμου, Αθήνα 2007, стр. 429–432.

Павла Драндакиса¹⁰ провлаче се погрешни подаци углавном у вези са Беровићевом етничком припадношћу, јер се наводи да је био Албанац. Друга грешка је у вези са местом на коме је сахрањен паша, где се помиње Венеција.

Костас И. Птинис наводи да је Ђорђе Беровић био Албанац словенског порекла, а према Јанису Д. Вакиртзису и Никосу С. Севастопулосу био је албанског порекла.¹¹ Међутим, у својим необјављеним мемоарима сам Беровић за себе наводи да је био Србин. По питању његове етничке припадности, треба само подсетити да су се у Скадру посебно истицале две угледне српске породице, Поповић и Беровић.¹² Грчки аутори су се у погледу етничке припадности Беровић паше погрешно поводили за чињеницом да је он рођен у Скадру, вероватно не знајући да су у датом историјском периоду у том мултиетничком граду живели и Срби. Занимљиво је да је Беровић паша личну преписку водио ћиричним писмом којим се и потписивао.¹³

Ђорђе Беровић се школовао у Падови, где је завршио права. Као младић примљен је на службу на султановом двору.¹⁴ Из мемоара Беровић паше сазнајемо о томе како је био позван на службу код султана: „Петнаестог децембра 1863. објављен је у Управном Савјету скадарског вилајета један ферман султана Азиса, према коме се имала организовати у Цариграду једна почасна гарда султанова, под именом Силах-соранихаса. Они ће се састојати из седам чета. У сваку чету ће ући по десет младића из одличнијих породица мухамеданске и хришћанске вере, и то из ових седам покрајина: Сирије, Урбана, Курдистана, Тарабулуса, Босне, Горње и Јужне Албаније. Ти младићи нису смјели бити млађи од 21 и старији од 25 година, и морали су имати сва добра својства, физичка и духовна. У смислу тог фермана, према коме се из Скадра имало узети три младића мухамеданске, православне и ритмо-католичке вере, одмах су објављени избори у све три скадарске општине. Муслиманска општина изабрала је Аслан-бега Соколовића, римокатоличка Гећи-а, а православна – мене. Овај избор не само да није обрадовао моју родбину, него ју је бацио у бригу. Јер примити се једне службе на двору тур-

¹⁰ *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, Παύλος Δρανδάκης (επιμέλεια), τόμος έβδμος, Αθήνα 1927, стр. 114.

¹¹ Νίκος Σ. Σεβαστόπουλος, *Σάμος, μία αναδρομή στην ιστορία της 1360 πχ 1943 μχ*, Αθήνα 2013, стр. 217.

¹² Ђорђе Микић, Српско-православна скадарска општина у XIX и почетком XX века, *Становништво словенског поријекла у Албанији*, Зборник радова са међународног научног скупа одржаног на Цетињу 21, 22. и 23. јуна 1990. године. Историјски институт СР Црне Горе, Титоград 1991, стр. 644.

¹³ G. Vladojević, *н.д.*, 377.

¹⁴ *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* (τόμος έβδμος), *н.д.*, стр. 114.

скога султана и то службу у којој ће сада први пут да суделује хришћански елеменат – то је била сумњива ствар [...] Мој растанак и опроштај са многобројном ми родбином био је колико дирљив толико и интересантан и оригиналан. На сам дан мога поласка испунили су се скоро сви они који су се називали ближим и даљим рођацима мојим. На лицима њиховим јасно се огледао, поред осећаја туге због растанка још и осећај стрепње, бојазни. Ради чега? То сам брзо дознао. Ради слутње да ћу се на турском двору потурчити. Такву слутњу изразише ми многи од рођака. И ја сам морао свакоме од њих обећати на поштenu реч, да нећу ни за живу главу напуштати своје лијепе вјере праћедовске и примити ислам. Но таково обећање није задовољило сестру мога покојнога ђеда Јелу Поповићку, честиту и веома побожну 90-годишњу старицу. Она је хтјела већу гаранџију. Ради тога позва опћинскога свештеника попа Јефта Штиркића, да ме на Св. Јеванђеље закуне на вјерност Христу и Његовој светој Вјери. Ја јој не хтедох учинити нажао, противећи се тој њезиној жељи и заклек се на велико, свеопће задовољство и утеху присутних ми честитих рођака, а нарочито дивне моје престареле тетке која је у заносу кликнула: 'Сад ћу моћи мирно умријети!'¹⁵

Задобивши поверење султана Абдула Хамида¹⁶ био је постављен на разне управне позиције. Након трогодишњег боравка у почасној султановој гарди, Ђорђе Беровић добија место у дипломатској служби. Вишеструко надарен, полиглота, дошао је до највиших положаја у турској царевини. Био је вице-гувернер Битоља, Једрена, кнез Самоса, последњи гувернер Крита.¹⁷

Кнез Самоса

Беровић је постао управитељ Самоса 1895. године.¹⁸ На овом острву је стекао велику популарност.¹⁹ Острво Самос налази се у Егејском мору у југоисточном делу Грчке. Главно место на острву је Вати (грч. Βαθύ). У античко време Самос је био трговачки центар од

¹⁵ Мемоари Беровић паше из приватног архива породице Паљић у Београду.

¹⁶ Султан Абдул Хамид II (1846–1918), владао је од 1876. до 1909. године, био је последњи апсолутистички владар Османског царства. Hoiberg, Dale H., ed. (2010). "Abdulhamid II". *Encyclopedia Britannica*. I: A–ak Bayes (15th ed.). Chicago, IL: Encyclopedia Britannica Inc. p. 22.

¹⁷ *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, (τόμος έβδμος), н.д., стр. 114.

¹⁸ I. Βακίρτζής, *Ιστορία της Ηγεμονίας της Σάμου, 1834–1912*, Γ.Α.Κ.–Αρχαία Νομού Σάμου, Αθήνα 2005, стр. 429.

¹⁹ *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, (τόμος έβδμος), н.д., стр. 114; Chisholm, Hugh, ed (1911). "Samos". *Encyclopædia Britannica* (11th ed.). Cambridge University Press.

великог значаја за поморство. Ово острво се налазило у саставу Римског, па затим Источног римског царства. Од 1475. године постало је део Османског царства.²⁰ Житељи острва Самос придружили су се грчком устанку 1821. године против османске власти. Међутим, у складу са Лондонским протоколом из 1830. године, ово острво је ипак остало под контролом Османске империје. Самос је 1832. године добио статус вазалне кнежевине под обавезом плаћања данка Османској империји, а под заштитом Руске и Британске империје и Француског краљевства. Кнежевина Самос била је монархија. Управитељ са титулом принца, обавезно је морао да буде православни хришћанин, а одређивао га је султан. Имао је извршну власт заједно са четворочланом локалном скупштином која се састојала од представника из четири различите области острва Самос.²¹ Након устанка 1912. Самос је припојен Грчкој краљевини.²²

Према Костасу И. Птинису, Ђорђе Беровић је био *частан и врли владар, поносан и способан*.²³ По свом доласку на Самос затекао је веома тешку економску ситуацију. Државна каса је била потпуно празна, а службеници нису примили плату седам месеци. Беровић је увео мере строге штедње.²⁴

Непосредно након свог доласка на Самос, 9. јануара 1895. године, Беровић је издао указ којим се одређује радно време свих запослених у државној служби. У периоду од новембра до марта од 9 до 11, и од 14 до 17 часова. У периоду од марта до новембра од 8:30 до 11:30, и од 14-17 часова. Наглашава се да су службеници за време радног времена дужни да буду у својим канцеларијама, било да имају посла или не.²⁵

Кнез Ђорђе Беровић је на острву Самос основао Археолошки музеј. Саградио је два акумулациона језера за наводњавање престонице. Донео је различите законе, а један закон који забрањује риболов у време мрешћења.²⁶ Управљао је острвом осамнаест месеци. Успео је да постигне да на одласку у државној каси буде седам хиљада златних лира. Са острва је отишао 16. јуна 1896. године.²⁷

²⁰ *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, Παύλος Δρανδάκης (επιμέλεια), τόμος ΚΑ', Αθήναι 1927, стр. 496–497; *Πρώτη Παγκόσμια Νεοελληνική Εγκυκλοπαίδεια*, тоμος 17^{ος}, Εκδοτική πρώτη В.Φλούδος. Θεσσαλονίκη 1980, стр. 342.

²¹ *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* (τόμος ΚΑ'), *н.д.*, стр. 498–499.

²² Исто, стр. 499–500.

²³ К. I. Πτίνης, *н.д.*, стр. 113.

²⁴ Исто, стр. 115–116.

²⁵ ГАК, Υποαρχείο ηγεμονικά διατάγματα. Αριθμός 004, έτος 1895.

²⁶ К. I. Πτίνης, *н.д.*, стр. 116.

²⁷ К. I. Πτίνης, *н.д.*, стр. 115–116.

Гувернер Крита

Ђорђе Беровић је у септембру 1896. године изабран за гувернера Крита.²⁸ На овој позицији био је носилац целокупне цивилне и војне власти. Под његовом ингеренцијом налазиле су се и критске међународне мировне трупе у чијем је саставу био црногорски одред под заповедништвом Машана Божовића.²⁹ У знак захвалности црногорским војницима у Хањи се до Другог светског рата један од централних тргова звао Трг Црне Горе (грч. Πλατεία Μαυροβουνίου), данашњи Трг Синдриваниу (грч. Πλατεία Συντριβανίου).

Беровић је уз пристанак Великих Сила постао гувернер Крита са задатком да уведе реформе. Међутим, томе се успротивио муслимански живаљ на острву. Према Птинису, Беровић је крајем 1896. године добио наређење од Порте о ликвидирању грчког критског становништва. Пошто је и сам био православан, није желео да учествује у покољу хришћана. У Хањи је обелоданио страним конзулима ове турске планове. У фебруару 1897. године својеволно је напустио положај гувернера. Тиме је омогућио Великим Силама које су биле потписнице уговора о увођењу реформи да острво ставе под свој протекторат, а касније га уступе Грчкој.³⁰

Турци су запалили грчке квартове, дошло је до сукоба по целом Криту. Беровић се повукао и „ушао у редован аустријски брод и отишао, јер је његово држање у погледу бегова из Хање који су по његовом мишљењу место доводили у озбиљну опасност, било погрешно протумачено од стране Порте и његов живот не би био сигуран на турској територији“.³¹ Према грчким историографима повукао се у Трст, а затим у Венецију.³²

Касније је критска скупштина из почаста за услуге учињене Криту Беровићу доделила доживотну месечну помоћ у износу 400 златних франака (Закон 371/9/7/1901) коју је након уједињења признала и грчка држава.³³ Међутим, у архиви породице Паљић пронашла сам једно писмо које је Беровић паша написао грчком министру у мају 1925. године из Дубровника. У том писму описује ситуацију у којој се налази. Наиме, Велике силе су се сложиле са његовим постављењем 1896. године. Повукао се 12. фебруара 1897. године са Крита и тако омогућио Великим силама да без борбе и сутрадан уђу на Крит, и да

²⁸ Θεοχάρης Δετοράκης, *Ιστορία της Κρήτης*, Αθήνα 1986, стр. 395.

²⁹ *Божовић Машан*, Војна енциклопедија 1, Београд 1970, стр. 786–787.

³⁰ К. Ι. Πτίνης, *н.д.*, стр. 114.

³¹ Исто, стр. 114.

³² *Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια* (τόμος έβδμος), *н.д.*, стр. 115.

³³ Исто, стр. 115.

га без политичких компликација окупирају, дају му аутономију и на крају припоје Грчкој. Тиме је он, Србин, тако каже, помогао више него руски протекторат и Грцима уштедео десетине милиона франака колико су потрошили на устанак 1866, због чега му је Критска скупштина доделила 400 француских франака пензије. До 1916. године добијао је 20 наполеона месечно. Грчка влада је забранила изношење злата па је Хањски трезор почео да му исплаћује 400 драхми! Више пута је протествовао против те неправде и увреде, али без резултата. Од 1920. године, пак, није примио ништа. Сматра да је неки Грк урадио што и он, био би обасут почастима, а он три године ништа не добија и верује да је једини кога Грчка тако третира. Моли екселенцију да ургира да опет почне да добија 400 франака у злату или другој валути, сматрајући да је његово стање тужно и понижавајуће.³⁴

После Крита

Птинис, аутор књиге о управитељима Самоса, наводи да се Борђе Беровић после одласка са Крита склонио у Аустрију.³⁵ Француз Хенри М. Турот је у фебруару 1897. године интервјуисао Беровић пашу на острву Крф. Интервју је прво објављен у часопису *Le Tour du Monde*. Према Туроту паша је „побегао је од горчине коју му је власт донела, од неповерења хришћана, од захтевних очекивања муслимана“. Турот описује Беровића као високог, лепог и богато обученог човека, хришћанина који је изузетно говорио француски језик. Беровић је у интервјуу казао да је због чињенице да је хришћанин са једне стране био сумњив муслиманима, а као турском чиновнику ни хришћани му нису веровали. Према Беровићу узрок устанка је спровођење реформи. Муслимани нису хтели ни да чују, а хришћани су их желели што пре. Све се одвијало у потпуној дезорганизацији, није било правде, ни судова. Жандармерија коју је требало да организују велике силе, није постојала, а финансијске прилике биле су жалосне. Беровић је у интервјуу изјавио да је све започело чаркама. Један од вођа прошлогодишње побуне дошао је у Хању. Вређали су га и напали муслимани, одговорио је и ранио њих неколико нападача. Одмазде су биле страшне. Почели су масакри, прави рат до истребљења. Људи убијани, куће опљачкане и запаљене, чак и дрвеће ишчупано и попаљено. Тада је одлучио да напусти острво. Поменуо је да му недостаје острво Самос и његов спокој.³⁶

³⁴ G. Blagojević, *н.д.*, стр. 373.

³⁵ K. I. Πτίνης, *н.д.*, стр. 115.

³⁶ M. Henri Turot, *“L’insurrection crétoise et la guerre gréco-turque. Notes et impressions d’un reporter*, Dessin Le Tour du Monde, tome II, nouvelle série, 1er livre, No. 1, 1er Janvier, 1898, p. 1–12.

Ђорђе Беровић је са својом породицом – супругом Маријом (рођеном Варталитис) Гркињом из Цариграда, и јединицом кћерком Рајном отишао у Венецију.³⁷ Ту су боравили до 1916. године, када су прешли у Рим. Рајна се у Риму удала за српског официра Драгомира Паљића, где им се 1919. године родило прво дете, син Ђорђе. Од 1919. године Беровић паша је боравио у Београду, код свог зета Драгомира Паљића.³⁸

О томе да је у иностранству задржао контакт са родним крајем сведочи писмо које је за време свог боравка у Венецији, 1905. године упутио Јеремији Поповићу у Скадар поводом решавања проблема у српско-православној скадарској општини.³⁹

Од 1920. године живео је у Дубровнику у коме је 1925. године умро и сахрањен. Из текста умрлице сазнајемо детаље да је преминуо у 1 сат ноћи 21. октобра 1925. године у 85 години живота. Сахрањен је 23. октобра у три сата поподне на православном гробљу Бониново. У Великој грчкој енциклопедији стоји да је Ђорђе Беровић умро у Венецији.⁴⁰

У чланку објављеном поводом његове смрти у *Политици* наводи се и то да је „Беровић неуморно радио да учини живот хришћанског живота у Турској што сношљивијим. Он је у томе успевао, јер је познавао турске законе и обичаје, па и сам Коран, може бити боље него ли многи и многи турски држављани муслиманске вере. Становништво, којим је управљао, без разлике вере, поштовало га је и бојало га се: о његовој строгиости и правичности причало се, јер му је закон био светиња“.⁴¹

Пашина супруга, Марија Беровић је умрла у Београду 1. маја 1935. године, на други дан православног Васкрса. Сахрањена је у Дубровнику, у породичној гробници. У вези њене смрти огласиле су се новине *Политика* и *Правда* за 1. мај 1935. У чланцима стоји да је покојна Марија била „пашина верна сапутница у његовом дугом и пуном борбе животу. У његовом дому створила је не само огњиште у коме се већало о проблемима балканске политике, већ се вршио и уплив на ту политику. И поред сјаја на пашином двору у њему су бед-

³⁷ Ђорђе и Марија Беровић имали су ћерку Рајну. Рајна и Драгомир Паљић имали су троје деце: Ђорђа, Радмилу и Радослава (1922–1944) (убијен у концентрационом логору Маутхаузен). Ђорђе и Ружица Паљић добили су двоје деце: Ану и Марка. Марко и Наташа (Радовић) имају сина Андрију, чукунука Беровић паше који живи са родитељима у Београду. Неки од потомака Ђорђа Беровића и данас живе на Криту. Пашина праунука, Ана Паљић, драматург, у Београду је 1988. године упознала студента Маноса Спиридакиса са Крита, који је био рођен у улици Беровић паше у Хањи. Венчали су се у Солуну 1991. године и данас живе у Хањи. Имају двојицу синова, Стелиоса и Георгија – дединог и чукундединог имењака.

³⁸ G. Vladojević, *н.д.*, стр. 374–375.

³⁹ Ђ. Микић, *н.д.*, стр. 656.

⁴⁰ Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια (τόμος έβδμος), стр. 114, I. Δ. Βαкарτζής, *н.д.*, стр. 432.

⁴¹ Политика, 23. октобар 1925, стр. 6.

ни увек налазили потпору и уточиште. После смрти свог супруга 1925. године у Дубровнику чувала је као светињу његове многобројне успомене и сређивала његове многобројне мемоаре које је паша сам писао. Ти мемоари представљају значајан прилог за политичку и дипломатску историју нашег народа и Балкана из 19. века. Покојна Марија била је високе културе, говорила је неколико страних језика, одликовала се особитом бистрином духа и ретком племенитошћу. Помагала је све оне хришћане којима је помоћ била потребна, а њих је у овим временима било и сувише много под туђим јармом⁴²

Ђорђе Беровић је био носилац високих одликовања, међу којима и Јерусалимског витешког крста. Његова супруга Марија Беровић такође је имала неколико високих страних одликовања, међу којима Јерусалимски витешки крст и ленту Шефакта. У знак признања за заслуге које је њен муж учинио Грчкој грчка влада јој је доделила доживотну пензију.

Dr. Gordana Blagojević, Senior Research Associate
INSTITUTE OF ETHNOGRAPHY SASA

GREEK HISTORIOGRAPHY AND PRIVATE ARCHIVES ON LIFE OF EASTERN ORTHODOX PASHA DJORDJE BEROVIC, THE PRINCE OF SAMOS AND THE LAST OTTOMAN GOVERNOR OF CRETE

(Summary)

The author of this paper points to some irregularities that appear in Greek historiography related to the figure of Djordje Berovic, Pasha of Orthodox Christian faith who was the Prince of Samos and the last Governor of Crete. Namely, Greek authors stated that Djordje Berovic died and was buried in Venice. However, his grave is located in Orthodox Christian part of the graveyard in Dubrovnik. Besides, some disagreements regarding his ethnic affiliation appear in Greek historiography. This paper is a result of field and archive research of Paljic family personal archive in Belgrade and State archives of Greek Republic on the island of Samos. The paper also gives little-known information about Pasha's descendants in Belgrade and Crete today.

⁴² Политика, 1. мај 1935. године; Правда, 1. мај 1935. године.

САДРЖАЈ

ВИГ БР. 1/2014

ЧАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др <i>Александар Узелац</i> , Српске војске у ратовима у Европи и Малој Азији (XII–XIV век)	9
Др <i>Милош Ивановић</i> , Развитак војне службе као основ формирања властеоског слоја у српској средњовековној држави	30
Др <i>Гордана Благојевић</i> , Грчка историографија и приватни архиви о животу православног паше Ђорђа Беровића, кнеза Самоса и последњег османлијског гувернера Крита	49
Мр <i>Урош Татић</i> , Иполит Монден у Србији. Други боравак (1861–1865)	59
Потпуковник др <i>Слободан Ђукић</i> , Школовање српских официра у Аустро-Угарској и Немачкој у XIX и првој деценији XX века	85

ПРИЛОЗИ И ИСТРАЖИВАЊА

Др <i>Марија Коцић</i> , др <i>Александар Растовић</i> , Карло XII и Порта: преговори око повратка у Шведску у светлу енглеских извора ...	105
Мајор др <i>Торстен Лох</i> , Немачка, европске велике силе и балканска конференција 1878. године	123
Др <i>Ненад Ж. Петровић</i> , Убиство браће Новаковић 1907. године, судска истрага и скупштинска дебата поводом овог случаја (утицај војске на политику)	137
Др сц. <i>Страцимир Гошовић</i> , <i>Фрањо Зељак</i> , Ронилачка служба југословенске Краљевске морнарице	158
Др <i>Иван М. Беџић</i> , Скупштинске расправе о војним буџетима Краљевине СХС	182
<i>Срђан Мићић</i> , Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца и планирање државног удара у Бугарској, 1923–1925. године	203
Др <i>Дмитар Тасић</i> , Организација граничне службе у југословенским оружаним снагама од краја Другог светског рата до резолуције Информбироа 1948. године	233

ДОКУМЕНТА

- Јово Миладиновић*, Један османлијски извор о војсци Краљевине Србије из 1915. године 253
- Др Слободан Селинић*, Документ о реакцијама у ЈНА на посету Јосипа Броза Косову и Метохији од 25. до 28. марта 1967. године 274

КРИТИКЕ И ПРИКАЗИ

- Видоје Голубовић, Предраг Павловић, Новица Пешић:
Добровољка Милунка Савић, српска хероина, Удружење ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, Београд, 2013, 212 стр. (Никола Тошић Малешевић) 289
- Макс Хејстингс: *Пакао: свет у рату 1939 – 1945*, вол. I – II, Лагуна, Београд, 2013. (*Стефан Радојковић*) 292

ИНФОРМАЦИЈЕ

- Међународна Конференција „Словачки национални устанак – Словачка и Европа у 1944. години“, Банска Бистрица, Република Словачка, 22–25. април 2014. године (*др Димитар Тасић*)..... 299
- Међународна научна конференција „Српско-италијански односи: историја и савремено доба“, Београд, 28. мај 2014. године (*мајор др Миљан Милкић*) 301
- XIV годишња конвенција Евроатлантске радне групе за студије конфликта (CSWG) “Doctrinal Change: Using the Past to fight the Present”, Братислава (Словачка) 7–11. април 2014. (*мајор мр Далибор Денда*) 303

CONTENTS

MILITARY HISTORY REVIEW 1/2014

ARTICLES AND STUDIES

Dr. <i>Aleksandar Uzelac</i> , Serbian Armies in the Wars in Europe and Asia Minor (12 th -14 th Centuries)	9
Dr. <i>Miloš Ivanović</i> , Development of Military Service as Foundation for Creation of Nobility in Medieval Serbian State	30
Dr. <i>Gordana Blagojević</i> , Greek Historiography and Private Archives on Life of Eastern Orthodox Pasha Đordje Berović, the Prince of Samos and last Ottoman Governor of Crete	49
<i>Uroš Tatić</i> , Hypollite Monden in Serbia. Second Stay (1861-1865)	59
Lieutenant Colonel Dr. <i>Slobodan Đukić</i> , Education of Serbian Officers in Austria-Hungary and Germany by the end of 19 th and beginning of 20 th Century	85

CONTRIBUTIONS

Dr. <i>Aleksandar Rastović</i> , Dr. <i>Marija Kocić</i> , Charles XII and Porte: Negotiations about Return to Sweden in the Light of English Sources	105
Major Dr. <i>Thorsten Loch</i> , Germany, Great Powers of Europe and Balkan Conference of 1878	123
Dr. <i>Nenad Ž. Petrović</i> , Murder of Novaković Brothers in 1907, Criminal Investigation and Parliamentary Debate regarding this Case (Military and its Influence on Politics)	137
Dr. sc. <i>Stracimir Gošović</i> , <i>Franjo Zeljak</i> , Yugoslav Royal Navy Diving Service	158
Dr <i>Ivan M. Becić</i> , Parliamentary Debates over the Military Budgets in Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes	182
<i>Srđan Mičić</i> , Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes and Plans for the <i>coup d'état</i> in Bulgaria, 1923-1925	203

Dr *Dmitar Tasić*, Organization of Border Security Service in Yugoslav Armed Forces from the End of WWII till Resolution of Cominform 1948... 233

DOCUMENTS

Jovo Miladinović, One Ottoman Source on Serbian Military in 1915 253

Dr. *Slobodan Selinić*, Document on Reactions within the Yugoslav Peoples Army regarding Josip Broz Tito's Visit to Kosovo and Metohija from 25. till 28 of March 1967 274

REVIEWS

Видоје Голубовић, Предраг Павловић, Новица Пешић:
Добровољка Милунка Савић, српска хероина, Удружење ратних добровољаца 1912–1918, њихових потомака и поштовалаца, Београд, 2013, 212 стр. (Nikola Tošić Malešević) 289

Макс Хејстингс: *Пакао: свет у рату 1939–1945*, вол. I – II, Лагуна, Београд, 2013. (*Stefan Radojković*) 292

INFORMATION

International Conference “Slovak National Uprising – Slovakia and Europe during 1944”, Banska Bistrica, Slovakia, 22-25 April 2014 (*Dr. Dmitar Tasić*) 299

International Conference “Serbian-Italian Relations: History and Modern Times”, Belgrade, 18 May 2014 (*Major Dr. Miljan Milkić*) 301

XIV XIV Annual Conference of the Euro-Atlantic Conflict Studies Working Group (CSWG) “Doctrinal Change: Using the Past to fight the Present”, Bratislava (Slovakia), 7-11 April 2014. (*Major Mag. Dalibor Denda*) 303

YU ISSN-0042-8442
УДК 355.48 (497.1) (051)

ВОЈНО- ИСТОРИЈСКИ ГЛАСНИК

MILITARY HISTORICAL REVIEW
ВОЕННО-ИСТОРИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
REVUE HISTORIQUE MILITAIRE
MILITÄRGESCHICHTLICHE ZEITSCHRIFT

1/2014